

La «transició hídrica» i la realitat

Fa unes quantes setmanes que volten pels mitjans algunes notícies sobre l'estratègia per a la transició hídrica que prepara el Govern de la Generalitat, per a la qual demana la participació pública. L'objecte de les notes que trobareu a continuació no és analitzar els ítems principals que es desgranen de la proposta coneguda fins ara. Per tant, no entrarem a qüestionar les actuacions específiques que s'hi preveuen encaminades a incrementar la disponibilitat d'aigua a Catalunya (en teoria: més producció d'aigua regenerada, augment de la dessalinització, aportacions del riu Besòs i consecució de l'eficiència de les xarxes de subministrament). El nostre objectiu, en canvi, és evidenciar una de les qüestions de les quals no parla la proposta de la Generalitat: la gestió del aqüífers profunds (o masses d'aigua subterrànies, com les qualifica l'ACA),¹ i particularment el cas de l'aqüífer Montseny-Guilleries, també anomenat Massa 13.

¹ Agència Catalana de l'Aigua.

D'entrada, no ens hauria d'estranyar aquest oblit en la planificació. En el decurs de la vigència del Pla especial de la sequera (PES),² aquests aqüífers, o masses hídriques, que formen part de la nostra conca interna, no van ser considerats en cap moment, ni en termes de gestió ni tan sols com a possible reserva estratègica. Simplement no van existir i, per tant, tampoc no van haver d'ajustar-se a les mesures restrictives proposades des de l'Administració per a totes les altres activitats que fan servir l'aigua com un recurs econòmic.

Tornant a l'inici, a primer cop d'ull l'estratègia proposada pel Govern a través de l'ACA consisteix en una política basada totalment en l'autosuficiència (tecnològica, principalment), per tal d'aconseguir en el futur el 70 % de l'aigua potable sense dependre de la pluja. Però, tal com

² Vegeu el Pla especial d'actuació en situació d'alerta i eventual sequera. Districte de conca fluvial de Catalunya, ACA, Generalitat de Catalunya, 2024.

Curs mitjà de la Tordera
Fotografia: Judit Armengol

es pot veure als documents que incorpora la proposta, en aquest cas tampoc no es compta amb les reserves que podrien aportar els aqüífers profunds per abastir la població en cas de necessitat, un ajut que, a més, permetria que se seguissin complint les funcions vitals d'aquestes masses hídriques a la natura.

Vet aquí, però, que a l'Estat espanyol els conceptes que recull la Directiva marc de l'aigua, en vigència des del desembre del 2000 (2000/60/CE), pel que fa a la gestió, protecció i planificació de l'ús de l'aigua de les masses continentals «superficials i subterrànies», no s'han complert mai. I és que estem sotmesos a una altra normativa que, aparentment, té un rang superior a l'europea. Ens referim a la *Ley de minas* de l'any 1973, signada pel dictador Franco i encara en vigència.

Aquesta llei, sense cap mena de dubte obsoleta i antidemocràtica, a banda d'oposar-se als criteris ambientals vigents, aporta un toc surrealista al problema de la definició de l'aigua, atès que la considera com un mineral més en introduir el concepte «d'aigua mineral». Així doncs, en rebre aquesta consideració, l'aigua pot ser extreta com si es tractés de carbó o de qualsevol altre mineral i, per tant, pot ser explotada fins l'exhauriment de l'aqüífer.

Aquest text legal impedeix que les masses d'aigua subterrània puguin gestionar-se com un bé natural d'interès públic i inalienable, i evita que siguin governades amb criteris democràtics, de participació i de transparència. Així, autoritza les empreses extractores a espoliar, sense controls efectius, uns aqüífers que, en virtut d'aquest subterfugi legal relíct del règim franquista, queden fora de la consideració d'aigua per convertir-se en un mineral més a disposició de qualsevol multinacional del gremi.

A banda d'això, podem afirmar que les úniques dades existents sobre l'estat real dels aqüífers provenen de les mateixes empreses embotelladores, ja que són les que disposen de detectors piezomètrics, els quals aporten lectures dels nivells reals que exploten; dades, però, que no es fan públiques.

Com a exemple proper tenim el control de l'aqüífer Montseny-Guilleries. La xarxa piezomètrica de l'ACA que suposadament hauria de controlar-lo resulta poc menys que negligible, atès que, segons la documentació publicada per l'agència mateixa, només hi apareixen set detectors piezomètrics instal·lats en el seu dilatat perímetre exterior, només dos en el curs mitjà de la Tordera i cap a les àrees on les empreses embotelladores tenen emplaçats els seus

punts d'extracció.³ Això fa que sigui impossible conèixer l'estat real d'aquest aqüífer de manera fiable.

Per un altre costat, les competències legals que atribueix la *Ley de minas* i les posteriors transferències estatutàries no permeten la intervenció de l'ACA pel que fa als aqüífers profunds quan aquests són explotats per a l'obtenció de les conegudes com a «aigües minerals» o «mineromedicinals», tot i que, en canvi, disposi de la capacitat d'autoritzar extraccions per a usos industrials. Aquest desgavell jurídic ens ofereix una visió sardònica de la qüestió que —potser pel seu surrealisme— resulta molt lucrativa per a les empreses que han aconseguit concessions d'extracció gràcies a la llei susdita.

És aquesta contingència, aquesta opacitat en la informació sobre l'estat real dels aqüífers profunds i la manca de control amb què són explotats, allò que ha menat les entitats civils a fer la feina que correspondria a l'Administració catalana, la qual hauria de defensar aquestes masses hídriques com el bé públic que són. Per aquest motiu, des de finals de l'any 2023, arran de les mesures restrictives imposades per l'escassetat hídrica, s'ha fet palès que no tothom és tractat igual davant d'aquesta crisi, perquè hi ha qui hi juga amb les cartes marcades.

Així doncs, s'ha iniciat un moviment ciutadà que exigeix transparència, retiment de comptes i participació en la governabilitat dels aqüífers. Aquest mateix moviment s'ha proposat obtenir dades fefaents de l'aigua que surt cada dia de l'aqüífer Montseny-Guilleries, si més no pel que fa a la banda d'Arbúcies (Selva), que ara mateix concentra quatre plantes embotelladores, dues de les quals de grups multinacionals, on s'ha comprovat que cada dia poden estar sortint 5,6 milions de litres d'aigua embotellada cap a diferents destinacions.

Aquesta situació es repeteix en altres punts de la geografia catalana, com ara a la vall de la Llémena (Garrotxa), d'on surten diàriament centenars de milers de litres. Ens consta que també es dona el mateix problema a Caldes de Malavella (Selva) o a Ribes de Freser (Ripollès).

Tot plegat ha menat les entitats ambientals i cíviques implicades a constituir una plataforma⁴ destinada a pressionar els grups polítics del Parlament de Catalunya amb l'objectiu de crear una comissió parlamentària que exigeixi, al Congrés de Diputats, la modificació de la *Ley*

³ Vegeu la *Fitxa de caracterització, anàlisi de pressions, impactes i anàlisi del risc d'incompliment. Masses d'aigua subterrània de Catalunya (13 Montseny-Guilleries)*, Agència Catalana de l'Aigua.

⁴ La plataforma està formada per les entitats següents: Aigua és Vida, Col·lectiu Aigua Clara d'Arbúcies, Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny, DEPANA i La Llémena Espai Natural.

Prat de dall al curs mitjà de la Tordera

Fotografia: Andreu Duclau

de minas, de manera que l'aigua en quedi segregada i, per tant, les masses d'aigua subterrànies, totes, es regeixin per la Directiva marc de l'aigua, des dels organismes propis de cada nacionalitat.

Fins ara, aquesta plataforma s'ha trobat amb la complicitat d'alguns partits favorables a modificar la *Ley de minas* (ERC, Comuns, CUP), però amb la reticència d'altres que ho bloquegen (PSC i Junts) amb maniobres dilatòries, la més destacada de les quals és la proposta de preparar una llei de mines catalana, que, això sí, seguiria mantenint l'aigua dins de la seva potestat i, per tant, considerant-la com un mineral més. Potser consideren que això és un gran avenç jurídic.

En un altre ordre de coses, ara fa unes setmanes un rotatiu català va informar de les ramificacions i concommitàncies de les empreses embotelladores sota el paraigua de determinades marques multinacionals i famílies il·lustres.⁵ Així, trobem un seguit de plantes embotelladores a Granada, Osca, Conca, Ourense, Astúries, Burgos, Terol, València, Lugo, Segòvia i, probablement, alguns altres indrets que no figuren en aquest treball periodístic.

Tot plegat podria menar els promotors de la plataforma contra la *Ley de minas* a expandir el seu objectiu coordinant-se amb altres plataformes existents en altres

llocs de l'Estat per tal d'abordar aquesta modificació de la llei de manera multilateral.

En qualsevol cas, en el si de la plataforma catalana hi tenen un pes especial els conceptes que s'han manifestat els darrers anys a l'entorn del tractament de l'aigua com un dret humà. Dit en les paraules del relator especial sobre els drets humans a l'aigua potable, Pedro Arrojo Agudo, «és crucial adoptar un enfocament de la gestió de l'aigua que sigui sostenible i estigui basat en els drets humans, i concebre l'aigua com un bé comú i no com una mercaderia», i, com a concepte primordial, cal «garantir l'accés a l'aigua potable i al sanejament com un dret humà bàsic; proporcionar aigua a les comunitats rurals [...]; i preservar i mantenir els ecosistemes aquàtics per mirar de garantir un medi ambient saludable i sostenible».⁶

A tot plegat només ens resta afegir-hi que és imprescindible crear uns organismes per a la governabilitat de l'aigua, on participin totes les instàncies de la societat civil, de manera democràtica i transparent. Aquests organismes, que haurien de respectar els criteris que acabem d'esmentar, podrien ser els consells de conca, albirats anys enrere, però mai constituïts.

Palautordera, juny de 2026

Consell de Redacció

⁵ Vegeu «Aigua d'etiqueta. Els recursos hídrics minerals a Catalunya han generat un negoci en què diverses marques es reparteixen el mercat», *El Punt Avui*, pàg. 1 a 4, 7 de maig de 2026.

⁶ Vegeu l'informe A/HRC/57/48 de Nacions Unides (Assemblea General, Consell de Drets Humans, 57è període de sessions, de 9 de setembre a 9 d'octubre de 2024, tema 3 de l'agenda), <https://undocs.org/es/A/HRC/57/48>.